

Motion till riksdagen 2020/21:451

av **Amineh Kakabaveh (-)**

Om hedersvåld, gängkriminalitet och religiös extremism

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Brottsförebyggande rådet i uppdrag att vidare kartlägga sambandet mellan hedersvåld, gängkriminalitet och jihadism och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det i svenskundervisningen för nyanlända elever och unga vuxna i kommunala vuxenskolan och vid folkhögskolor, också bör ingå obligatorisk undervisning i hur den svenska demokratin fungerar och vilka rättigheter som tillkommer alla i landet, särskilt när det gäller kvinnors och barns rättigheter, samt vilka lagar som gäller i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i lagstiftningen tydliggöra ett förbud mot oskuldskontroller, oskuldsoperationer och utfärdande av oskuldsintyg och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vårt lands rättsvårdande myndigheter m.fl. bör genomgå en utbildning i hur hedersförtrycket uppstått, vidmakthålls och fungerar och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förskollärare, lärare, elevassistenter, hemspråklärare och socialarbetare bör genomgå en utbildning om hedersförtryckets historiska ursprung och hur det drabbar kvinnor och barn, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att även de som utbildas till lärare i ämnet svenska 2 och hemspråk/modersmålet och kommer att undervisa i grund- och gymnasieskolor, på ungdomshem av olika slag samt på sfi bland både nya svenskar ska genomgå en utbildning om hedersförtryckets historiska ursprung och i hur den svenska demokratin fungerar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det i utbildningen för lärare i ämnet svenska 2 och hemspråk/modersmålet bör ägnas särskild uppmärksamhet åt kvinnor och barns rättigheter och tillkännager detta för regeringen.

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen som en signal till landets lärare och elever bör inleda en upplysningskampanj i landets skolor som beskriver hedersförtryckets historiska rötter, dess effekter på samhället och hur det strider mot demokratins principer och mänskliga rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vända sig till vårt lands etniska och religiösa föreningar med en upplysningskampanj om demokratiska och mänskliga rättigheter med särskild tonvikt lagd på kvinnors och barns samt homosexuellas rättigheter och tydliggöra hedersförtryckets mekanismer, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att anslagen till det civila samhället som går till organisationer och samfund som inte upprätthåller demokratins grundprinciper om kvinnors, barns och homosexuellas rättigheter samt upprätthåller hederskultur ska upphöra och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Socialstyrelsen i uppdrag att utveckla socialtjänsternas möjligheter att samverka effektivt med bl.a. utrikesförvaltningen och ta fram metodstöd för hanteringen av dessa ärenden och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska säkerställa att det finns tjänstemän i specialiserade frågor rörande bl.a. barn- och tvångsäktenskap och könsstympling (motsvarande de norska integrationsrådgivarna) och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge i uppdrag till Skolstyrelsen och Socialstyrelsen att, i samverkan med Sveriges Kommuner och Regioner, ta fram ett underlag för en ökad myndighetssamverkan om hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen efter skyndsamt genomförd utredning bör förelägga riksdagen ett lagförslag där handlingar utförda i syfte att tvinga någon att stanna kvar i ett äktenskap betraktas som allvarligt kvinnofridsbrott och straffbeläggs, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Socialstyrelsen i uppdrag att utveckla socialtjänsternas möjligheter att samverka effektivt och ta fram metoder enligt vilka s.k. uppfostringsresor kan hanteras och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör säkerställa att det inom utrikesförvaltningen finns tjänstemän i specialiserade frågor rörande bl.a. barn- och tvångsäktenskap och könsstympling (motsvarande de norska integrationsrådgivarna) och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en kommission för att utreda samtliga fall med misstänkta ”balkongflickor” och undersöka varför så få fall av ”balkongflickor” inte hamnat i domstol och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en bredare eller tydligare definition av hedersbrottslighet, där företeelsen balkongflickor beaktas och inkluderas i denna vidare definition av begreppet hedersbrottslighet samt att denna definition införs i kommande lagtexter och tillkännager detta för regeringen.

19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska arbeta för att svenska lärosäten och forskningsinstitutioner bedriver forskning med syfte att kartlägga sambandet mellan hedersvåld, gängkriminalitet och religiös extremism och tillkännager detta för regeringen.

Segregationen, diskrimineringen, kulturell relativism och hederskulturen

Mötet mellan den traditionsbundna starkt patriarkala hederskulturen och de moderna individualistiska samhällena medför en lång rad konflikter och integrationsproblem som idag måste hanteras på en lång rad nya sätt. När människor kommer från diktaturer där rättsstaten är svag eller helt frånvarande, där religion och sedvänjor och klanstrukturer däremot är starka, kolliderar dessa synsätt med den moderna svenska demokratin, där respekten för individen och för kvinnors och barns rättigheter är djupt förankrad bland medborgarna. I kollisionen mellan tradition och modernitet börjar det växa fram både en klassklyfta och en etnisk klyfta men också en konflikt som handlar om könsmaktsordningen.

Med stor invandring krävs ett snabbt bostadsbyggande, vilket genomförts – mest i storstädernas ytterområden. Dit flyttade eller placerades de nyanlända. De inflyttade uppfattade detta som positivt då närheten till landsmän upplevdes som något tryggt och hemvant när man befinner sig främmande land. Men det som till en början uppfattades som positivt omvandlades efterhand till något mer negativt, inte minst för kvinnor och barn. Vi fick en uppdelning i samhället av ”vi och dom”. I spåren av denna utveckling följde segregation, bostadssegregationen och diskriminering.

Är man diskriminerad och lever i ett segregerat samhälle söker man sig för att bevara sin självaktning till den kultur som man växte upp med och som en stor del av ens grannar också är en del av. Diskrimineringen – på arbetsmarknaden och i andra sammanhang – och segregeringen medför att föråldrade kulturmönster bevaras och till och med kan fördjupas. Sambandet mellan dessa olika företeelser – i vilken grad och utsträckning de hänger samman – är inte klart dokumenterat.

Hedersvåld och gängvåld är olika uttryck för samma problem. När samhällets demokratiska institutioner eroderar så ersätts de av andra kollektiv och rättsordningar. Rättsstaten trängs undan av hedersnormer och sedvanerätt. Det kan handla om kriminella gäng som upprättar egna vägsräddningar till ett område eller om de moralpoliser som tar sig rätten att kontrollera och trakassera kvinnor i svenska förorter. Den politiska och religiösa radikaliseringsprocessen understödjer hederskulturens kyskhets- och oskuldsideal.

Hedersrelaterat våld och förtryck (HRV) innebär alltid en kränkning av den enskildes grundlagsstadgade fri- och rättigheter. Kampen mot hedersförtrycket är därför en frihetskamp som borde vara angelägen för alla rörelser, organisationer och partier som vill stå upp för demokrati och mänskliga rättigheter.

Det torde vara en viktig forskningsuppgift för bl.a. sociologer och kriminologer. Brottsförebyggande rådet bör därför få i uppdrag att vidare kartlägga sambandet mellan hedersvåld, gängkriminalitet och jihadism. Samtidigt bör särskilda forskningsmedel för forskare vid svenska lärosäten och forskningsinstitutioner anslås för samma ändamål.

Detta vill jag att riksdagen ger regeringen till känna.

Det har länge funnits en föreställning, vars mantra varit att ”vi måste respektera andra folks kulturer”, som medfört att hederskulturen lämnats i fred, vilket gjort att vi idag står inför mycket djupa och allvarliga sociala och samhälleliga problem där det traditionella kvinnoförtrycket utgör ett betydande inslag.

Föreställningen om att andra kulturer skulle vara oberörbara och inte får kränkas eller besmittas av utomstående kulturer är absurd. För det första förändras med tidens gång alla kulturer. För det andra har olika kulturer i alla tider påverkat och förändrat varandra. För det tredje, om en kultur innehåller förtryck av kvinnor och barn torde det vara rimligt att man förändrade just den delen av kulturen. Det är häpnadsväckande att en del forskare vid svenska universitet offrar åt denna föreställning att vi måste respektera andra folks kulturer och därmed överser med hedersförtrycket. Hedersförtrycket är en skamfläck för de kulturer som försöker rättfärdiga och bevara det.

Accepterandet av ovannämnda mantra har fått förödande följder, då det inneburit att man inte sett eller inte velat se hedersförtryckets konsekvenser. Avskildheten och åtskiljandet i kombination med diskrimineringen och myndigheters och politikernas aningslöshet har främjat främlingsfientlighet, förvärrat diskrimineringen och fått människor att söka stöd och skydd i den kultur i vilken man vuxit upp och i vilken ett grovt och brutalt kvinnoförtryck ingår.

I åtskiljandet ligger också fröet till rasism och främlingsfientlighet – en rasism som finns på båda sidor om det segregerade samhällets skiljelinje men tar sig olika uttryck beroende på vilken sida man befinner sig.

Om ett samhälle segregeras riskerar parallella skuggsamhällen växa fram. På senare tid har frågan om släkt- eller klanbaserade nätverk diskuterats livligt i den kriminalpolitiska debatten. Författaren Johanna Bäckström Lerneby har i sin bok Familjen beskrivit hur en kriminell släkt i Göteborg närmast intagit stadsdelen. I Försvvarshögskolans antologi Antagonistiska hot och dess påverkan på lokalsamhället (red. Henrik Häggström och Hans Brun) från 2019 belyses kopplingarna mellan hederskultur, radikalisering och organiserad brottslighet. Kopplingar mellan hedersförtryck och klanstrukturer görs även i förarbetena till den nyligen införda straffskärpningsgrunden för brott som utförts med ett motiv om att ”bevara eller återupprätta en persons eller familjs, släkts eller annan liknande grups heder” (BrB 29 kap. 2 § punkt 10). I förarbetet till denna bestämmelse betonas att den hedersrelaterade brottsligheten ofta är knuten till ”etniska, kulturella eller religiösa grupperingar som i formell mening inte knyts samman genom familje- eller släktband men vilkas medlemmar betraktar varandra som familj eller släkt, t.ex. klaner”. Det är en samhällelig angelägenhet med ytterligare forskning som kartlägger sambandet mellan hedersrelaterad brottslighet, extremism och gängkriminalitet.

I en intervju för Sveriges radios lördagsintervju den 5 september 2020 förklarade Mats Löfving – chef för polisens nationella operativa avdelning (NOA) – att klan- och släktbaserad brottslighet har förgreningar in i det lokala och nationella beslutsfattandet. De politiska partierna har naturligtvis ett särskilt ansvar för att inte låta sig utnyttjas av kriminella och systemhotande krafter.

Hedersförtryckets omfattning

Avser man bryta denna låsning och understödja kvinnors och flickors befrielse från förtryck måste man ta strid med den ideologi eller filosofi som försöker rättfärdiga

diskrimineringen och segregationen samtidigt som man måste bekämpa hederskulturen och hedersförtrycket.

Utgångspunkten för en sådan kamp kan inte vara något annat än FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, dvs. att man på allvar anstränger sig för att konkret förverkliga det deklARATIONEN föreskriver. Alla stater har undertecknat deklARATIONEN, men alltför få följer den i praktiken. Detta gäller särskilt kvinnors och barns rättigheter. Man noterar kanske inte ens att det är grova brott som begås i form av kränkningar av mänskliga rättigheter. Traditionen osynliggör dem.

I kampen mot diskriminering, segregation och rasism och för förverkligandet av mänskliga rättigheter kan kampen för kvinnors frigörelse och rättigheter inte utgöra ett undantag eller ses som en sekundär fråga. Det är mot dem de grävsta förbrytelseerna begås. Det handlar om allvarliga individuella frihetsinskränkningar, fysisk och psykisk misshandel, som kan driva flickor och unga kvinnor till självmord och till att unga människor mördas.

Många som lever under hederskulturens tryck förvägras rörelsefrihet och tillåts inte lämna hemmet utan mannens sällskap. De hindras från att gå på sfi och lära sig svenska eller komma ut i arbetslivet och skaffa sig en egen inkomst och förstå hur den svenska demokratin fungerar. Barnen placeras i religiösa och privata skolor. En sådan isolering är svår att bryta och kräver olika insatser från flera olika myndigheters sida och frivilligorganisationers sida.

En omedelbar åtgärd som dock borde vidtas är att svenskundervisningen för elever i grund- och vuxenskolan och vid folkhögskolor inte bara omfattar språkundervisning utan även om barnkonventionen, hur den svenska demokratin fungerar och vilka rättigheter som tillkommer alla i landet, särskilt när det gäller kvinnors och barns rättigheter, och vilka lagar som gäller.

Detta vill jag att riksdagen skall ge regeringen till känna.

I hederskulturen ingår förhållningsregler som i olika avseenden berövar unga kvinnor deras frihet och där våra myndigheter av underlåtenhet eller konflikträdsla bidrar till könsdiskriminering och könssegregering. Dit hör bl.a. att elever, främst flickor, tillåts vara befriade från undervisningen i skolämnet sex- och samlevnad och simundervisning, vilket hindrar dem från att finna en väg till medvetenhet om sig själva och sina rättigheter. Sådan befrielse från olika skolämnen fördjupar inte bara könssegregationen utan förvärrar även den allmänna segregationen.

Vad det här handlar om är att undanröja kvinnodiskriminering och befrämja jämställdhet och följa skolans läroplan. Denna del av läroplanen måste praktiseras i alla skolor i landet – även privata och religiösa skolor. Det skall inte vara tillåtet med könssegregerad undervisning i något ämne.

Klart kvinnodiskriminerande är också de rent ovetenskapliga och uråldriga vanföreställningar som rätt kring kvinnans s.k. mödomshinna – en påhittad anatomisk företeelse hos kvinnan. Den finns inte på annat sätt än som myt, som använts i kvinnoförtryckande syfte. Trots att Socialstyrelsen i ett särskilt pressmeddelande i oktober 2015 uttalat att oskuldskontroller och utfärdande av oskuldsintyg är olagliga och rättfärdigar hedersförtryck och hedersnormer har denna verksamhet inte kunnat stoppas eller beivras.

I en handledning för hälso- och sjukvårdspersonal från Nationellt centrum för kvinnofrid konstaterades att så kallade hymenoperationer utförs inom svensk sjukvård trots att sådana inte är förenliga med patientskyddslagens stadgande om att all sjukvård ska vara förenlig med vetenskap och beprövad erfarenhet. I samma kunskapsöversikt

konstaterades samtidigt att den svenska regleringen av ingrepp i de kvinnliga könsorganen, utan medicinsk indikation, är ganska otydligt utformad. Mot bakgrund av detta menar jag att denna rättsliga reglering bör utredas med sikte på att leda fram till förslag om ny lagstiftning som tydliggör förbud mot oskuldsoperationer, oskuldskontroller och utfärdande av oskuldsintyg.

Detta vill jag att riksdagen skall ge regeringen till känna.

Det svenska skolsystemets grundläggande element är att undervisningen skall grundas på vetenskap och beprövad erfarenhet. Det innebär att skolans undervisning och skolan som vistelseort skall vara sekulär. Ingen minderårig elev skall avskiljas eller skiljas ut från övriga elever på grund av kön eller religionstillhörighet. Detta innebär att skolan måste vara fri från alla typer av religiösa symboler – inklusive klädedräkt för barn under 18 år.

Den kvinnoosyn som präglar hederskulturen är också en del av en rättsuppfattning där kvinnan är underordnad och i avsaknad av en lång rad rättigheter. Denna rättsuppfattning, där kvinnor saknar fundamentala rättigheter, måste bytas ut mot ett system som genomsyras av kvinnors demokratiska och mänskliga rättigheter. Jurister verksamma inom svenska rättsvårdande myndigheter är utbildade och väl förfarna i hur det svenska rättsväsendet fungerar, men många saknar kunskaper om hedersproblematiken fungerar och hur den skall hanteras. De rättsvårdande myndigheterna – domare, åklagare m.fl. bör därför genomgå en utbildning i hur hedersförtrycket uppstått, vidmakthålls och fungerar.

Detta vill jag att riksdagen skall ge regeringen till känna.

Ovanstående åtgärder måste dock kompletteras med att lärare, annan skolpersonal och socialarbetare genomgår en utbildning om hedersförtryckets historiska ursprung och hur det drabbar unga flickor, pojkar, kvinnor och barn.

Detta vill jag att riksdagen skall ge regeringen till känna.

Även de som utbildas till lärare i ämnet svenska 2 och hemspråk/modersmålet och kommer att undervisa i grund- och gymnasieskolor och på ungdomshem av olika slag samt på sfi, folkhögskolan m.fl. skall genomgå en utbildning om hedersförtryckets historiska ursprung samt i hur den svenska demokratin fungerar och vilka rättigheter som tillkommer alla i landet.

Detta vill jag att riksdagen skall ge regeringen till känna.

I ovannämnda undervisning bör av historiska orsaker kvinnor och barns rättigheter – –

Detta vill jag att riksdagen skall ge regeringen till känna.

Regeringen bör även i sitt arbete för jämställdhet som en signal till landets lärare och elever inleda en upplysningskampanj i landets skolor som beskriver hedersförtryckets historiska rötter, dess effekter på samhället och hur det strider mot demokratins principer och mot mänskliga rättigheter och vad sådana kränkningar innebär för flickor och unga kvinnor.

Detta vill jag att riksdagen skall ge regeringen till känna.

Hedersförtryckets upprätthållande

När hedersförtrycket tas upp i debatten påpekas ofta att religionen är en del av de främmande kulturer som måste respekteras och man hänvisar till att religionsfriheten

utgör en demokratisk rättighet. Inte sällan beskylls de som bekämpar hederskulturen och hedersförtrycket för att vara religionsfientliga och stämplas som rasister och islamofober eller religionsfientliga i allmänhet.

I Sverige har vi enligt grundlagen förenings- och församlingsfrihet. Religionsfriheten är grundlagsskyddad. Men det ställs krav på att alla föreningar och organisationer skall ha demokratins principer som fundament. Det krävs också att föreningar och samfund respekterar de mänskliga rättigheterna – inte minst kvinnors rättigheter. Detta ska gälla även religiösa trossamfund som får skattemedel.

Att författa och anta demokratiska stadgar är dock inte svårt. Det svåra är att i praktiken förverkliga dem. I media har avslöjats hur odemokratiska, patriarkala föreställningar och kvinnofientlig jargong och förakt för homosexuella slår igenom i en del föreningar grundade på etnicitet eller religion och tar sig uttryck i dålig kvinnorepresentation i föreningarnas och samfundens styrelser. Den svenska säkerhetstjänsten har även funnit att vissa församlingar och föreningar utgjort ett fält där terrororganisationers rekryterare kunnat operera.

Organisationer och föreningar – styrelser och medlemmar – bildade på etniska eller religiösa grunder är liksom alla andra organisationer skyldiga att tillämpa de principer som i Sverige gäller för demokratiskt organisations- och föreningsarbete, om människors lika värde oavsett religionstillhörighet, kön och sexuell läggning.

Därför borde regeringen vända sig till landets etniska och religiösa föreningar med en upplysningskampanj om demokratiska och mänskliga rättigheter med särskild tonvikt lagd på kvinnors och barns samt homosexuellas rättigheter och tydliggöra hedersförtryckets mekanismer.

Detta vill jag att riksdagen skall ge regeringen till känna.

Och de organisationer och samfund som inte uppfyller demokratins grundprinciper skall inte få erhålla skattemedel.

Jag menar att vi i Sverige haft och har en alltför överseende och okritisk hållning när det gäller statens anslag till religiösa samfund. Bedömningen av t.ex. studieförbund som Ibn Rushd är ett exempel på en sådan överslätande hållning. I framtiden måste en sådan hållning betraktas som oacceptabel. Det måste finnas ett demokratikriterium för samtliga organisationer som erhåller statliga medel såsom studieförbund, föreningar, och religiösa samfund m.m.

Kvinnoförtrycket och hedersförtrycket har inte sällan motiverats utifrån religiösa föreställningar. Anslagen som går från skattebetalarna till civila samhällets religiösa organisationer skall när de fördelas bedömas i relation till vilken effekt de har på hederskulturen och det våld och kvinnoförtryck samt förtryck av homosexuella och andra intoleranta hat och hot som de inrymmer. Organisationer som inte uppfyller dessa villkor ska anses ha förverkat sina möjligheter till statliga anslag till sin verksamhet.

Detta vill jag att riksdagen skall ge regeringen till känna.

Hedersvåldet och rättsstaten

Hedersrelaterat våld och förtryck (HRV) innebär alltid en kränkning av den enskildes grundlagsstadgade fri- och rättigheter. Kampen mot hedersförtrycket är därför en frihetskamp som borde vara angelägen för alla rörelser, organisationer och partier som vill stå upp för demokrati och mänskliga rättigheter.

Ett utmärkande särdrag för hedersbrottsligheten är att den ofta är kollektivt sanktionerad av den enskildes nära omgivning. I den handlingsplan mot mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer som regeringen antog 2007 (skrivelse 2007/08:39) framhålls denna kollektiva sida av hedersförtrycket:

”När det gäller hedersrelaterat våld och förtryck är kontrollen av flickors och kvinnors sexualitet central och starkt knuten till kollektivet. [...] Det hedersrelaterade våldets kollektiva karaktär innebär att det kan finnas fler förövare av båda könen och att offren kan vara både kvinnor och män samt flickor och pojkar. Det kan också innebära att våldet sanktioneras av familjen och den närmaste omgivningen, även av andra kvinnor.”

När samhällets demokratiska institutioner eroderar så ersätts de av andra kollektiv och rättsordningar. Rättsstaten trängs undan av hedersnormer och sedvanerätt. Det kan handla om kriminella gäng som upprättar egna vägspärrar till ett område eller om moralpoliser som tar sig rätten att kontrollera och trakassera kvinnor i svenska förorter. Den politiska och religiösa radikaleringen understödjer hederskulturens kyskhets- och oskuldsideal.

20 år av hedersdebatter och en lång kvinnokamp och 12 år av ständig kamp i riksdagen har på senare år lett fram till nya straffbestämmelser om äktenskapstvång, vilseledande till äktenskapsresa och barnäktenskapsbrott. Sedan 1 juli 2020 är det också tydliggjort i brottsbalken att hedersmotiv alltid ska vara en försvårande omständighet vid domstolarnas straffutmätning. Det har nu också blivit möjligt att införa utreseförbud till skydd för minderåriga som riskerar föras ut ur landet för att giftas bort eller för att könsstympas.

Polis- och åklagarväsendet har under det senaste decenniet skaffat sig djupare kunskap om hedersnormer och hedersrelaterad brottslighet.

Även om förändringshastigheten inte varit särskilt hög har det trots allt hänt en del när det gäller insikten om och kampen mot hedersbrottsligheten, men det återstår fortfarande åtskilligt att göra.

Hedersbrottslighet, extremism och gängkriminalitet

Hedersbrotten är ofta sanktionerade av målsägarens omedelbara närhet och har inte sällan internationella förgreningar. Hedersrelaterad brottslighet är på detta sätt också en internationellt organiserad kriminalitet. Detta har inte svenska myndigheter alltid varit förberedda på. För att samhällets bekämpning av hedersrelaterad brottslighet ska bli ännu effektivare fordras ännu mer av myndighetssamverkan på alla politiska nivåer.

Nuvarande justitiekanslern Mari Heidenborg betonade i utredningen Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet (SOU 2018:69) att kampen mot hedersbrottsligheten kräver mer av myndighetssamordning. I slutbetänkandet argumenterades för betydelsen av att ”undersöka om en permanent ordning med tjänstemän specialiserade inom frågor om bl.a. barn- och tvångsäktenskap men även könsstympning (motsvarande de norska integreringsrådgivarna) bör införas inom utrikesförvaltningen.” I utredningen gavs också förslag om att regeringen borde ge Socialstyrelsen i uppdrag att utveckla socialtjänsternas möjligheter att samverka effektivt med bl.a. utrikesförvaltningen och ta fram metodstöd för hanteringen av dessa ärenden.

Detta vill jag att riksdagen skall ge regeringen till känna.

Regeringen bör säkerställa att det inom utrikesförvaltningen finns tjänstemän specialiserade i frågor rörande bl.a. barn- och tvångsäktenskap och könsstympning (mot-svarande de norska integrationsrådgivarna).

Detta vill jag att riksdagen skall ge regeringen tillkänna.

Om ett samhälle segregeras riskerar parallella skuggsamhällen växa fram. På senare tid har frågan om släkt- eller klanbaserade nätverk diskuterats livligt i den kriminalpolitiska debatten. Författaren Johanna Bäckström Lerneby har i sin bok Familjen beskrivit hur en kriminell släkt i Göteborg närmast tagit stadsdelen. I Försvarshögskolans antologi Antagonistiska hot och dess påverkan på lokalsamhället (red. Henrik Häggström och Hans Brun) från 2019 belyses kopplingarna mellan hederskultur, radikalisering och organiserad brottslighet. Kopplingar mellan hedersförtryck och klanstrukturer görs även i förarbetena till den nyligen införda straffskärpningsgrunden för brott som utförts med ett motiv om att ”bevara eller återupprätta en persons eller familjs, släkts eller annan liknande grups heder” (BrB 29 kap. 2 § punkt 10). I förarbetet till denna bestämmelse betonas att den hedersrelaterade brottsligheten ofta är knuten till ”etniska, kulturella eller religiösa grupperingar som i formell mening inte knyts samman genom familje- eller släktband men vilkas medlemmar betraktar varandra som familj eller släkt, t.ex. klaner”. Det är en samhällselig angelägenhet med ytterligare forskning som kartlägger sambandet mellan hedersrelaterad brottslighet, extremism och gängkriminalitet.

I en intervju för Sveriges radio i september 2020 förklarade Mats Löfving – chef för polisens nationella operativa avdelning (NOA) – att klan- och släktbaserad brottslighet har förgreningar in i det lokala och nationella beslutsfattandet. De politiska partierna har naturligtvis ett särskilt ansvar för att inte låta sig utnyttjas av kriminella och systemhotande krafter.

Hedersbrottslighet och gängkriminalitet är organiserad brottslighet, som ställer krav på den demokratiska rättsstaten om mer myndighetssamverkan och partiöverskridande samarbete.

Regeringen, myndigheter har genomfört ett viktigt utrednings- och lagstiftningsarbete med förslag kring tvångsäktenskap, barnäktenskap, könsstympning, utreseförbud och passåterkallelse liksom förslagen till ökad samverkan mellan myndigheter, vilket har också blivit lag sedan 1 juli. Tack vare denna lag har man stoppat en 11-åring från barnäktenskap.

Regeringen ger i uppdrag till Skolstyrelsen och Socialstyrelsen att, i samverkan med Sveriges kommuner och regioner, ta fram ett underlag för en ökad myndighetssamverkan om hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen

Regeringen bör ge i uppdrag till Skolstyrelsen och Socialstyrelsen att i samverkan med Sveriges kommuner och regioner, ta fram ett underlag för en ökad myndighetssamverkan om hedersrelaterat våld och förtryck.

Detta vill jag att riksdagen skall ge regeringen till känna.

Rätten till skilsmässa

Det är väl känt att det i många kulturer endast är mannen som har rätt till att ta ut skilsmässa. Kvinnan har inga sådana rättigheter alls. De är tvingade till att stanna kvar i äktenskapet mot sin vilja. I flera länder tilldöms barnen automatiskt mannen vid en skilsmässa. Det finns fler exempel på likartade lagar som diskriminerar kvinnan i sam-

band med en skilsmässa. Denna mannens överordnade och privilegierade ställning är en hörnsten i hederskulturen. I samband med en skilsmässa manifesteras mycket tydligt de ojämlika förhållandena mellan könen.

Att tvinga någon att stanna kvar i ett äktenskap bör betraktas som allvarligt kvinnofridsbrott och kunna straffbeläggas. Hur en lagstiftning mot denna form av övergrepp skall vara utformad bör skyndsamt utredas. En lagstiftning i denna fråga måste vara mycket tydlig och klar. Stor tydlighet ger högt signalvärde både till myndigheter och allmänhet och ger möjlighet till effektiva insatser.

Regeringen bör efter skyndsamt genomförd utredning förelägga riksdagen ett lagförslag där handlingar utförda i syfte att tvinga någon att stanna kvar i ett äktenskap betraktas som allvarligt kvinnofridsbrott och straffbeläggs.

Detta vill jag riksdagen skall ge regeringen till känna.

”Uppfostringsresor”

Det finns dock en företeelse som går under benämningen ”uppfostringsresor”. En del familjer föreställer sig att en obstinat och strulig tonåring skulle må bra av en tids vistelse i det land familjen har sitt ursprung och där lär sig om ursprungslandets kultur. En del anser ibland att unga mäns uppträdande blivit för ”västerländskt”, vilket delvis kan tolkas som att de inte i tillräcklig grad tillgodogjort sig den hederskultur som föräldrarna och omgivningen är bärare av.

De luras av familjen till att tro att de ska på semester, men lämnas i själva verket över till släktingar eller blir i värsta fall inlåsta på någon institution där de hålls fängslade och utsätts för psykiska och fysiska övergrepp. Bland de av pojkarna som återvänt har flera varit traumatiserade och lidit av psykisk ohälsa. Utrikesdepartementet (UD) har varnat för att unga som skickas till bland annat Somalia och Kenya ökar. Där riskerar de att utsättas för våld och andra övergrepp.

I början av 2000-talet gjorde Socialstyrelsen en kartläggning av dessa ”uppfostringsresor”, men sedan har ingen uppföljning gjorts. Pojkarna som skickas iväg på uppfostringsresor är en bortglömd fråga som bör aktualiseras. Socialstyrelsen bör ges i uppdrag att utveckla socialtjänsternas möjligheter att samverka effektivt med bl.a. utrikesförvaltningen och ta fram för hanteringen av dessa ärenden.

Detta vill jag att riksdagen skall ge regeringen tillkänna.

Regeringen bör vidare säkerställa att det inom utrikesförvaltningen finns tjänstemän specialiserade i frågor rörande bl.a. barn- och tvångsäktenskap och könsstympning (motsvarande de norska integrationsrådgivarna).

Detta vill jag att riksdagen skall ge regeringen tillkänna.

”Balkongflickor”

I över ett decennium har jag lyft frågan om ”balkongflickorna”, som tillhör en kategori av allvarliga, hedersrelaterade brott som måste få en mycket skarp genomlysning.

Hedersvåldet kan ta sig mycket brutala uttryck. Offret skjuts, stryps eller knivmördas. En annan mordmetod är att knuffa eller kasta ut kvinnan från en hög höjd, exempelvis en balkong. Det handlar t.ex. om unga flickor som vägrat att gå med på

föräldrarnas eller släktingarnas krav när det gäller giftermål eller andra allvarliga begränsningar av flickornas fri- och rättigheter, att familjens kontroll av flickorna blivit så outhärdlig att de drivits till självmord.

Många av dessa misstänkta fall i Sverige har tidigare utretts på ett uppenbart ofullständigt och otillfredsställande sätt. Detta bl.a. beroende på att myndigheterna intagit en kulturell relativistisk hållning till dessa brott och rädsla för att bli anklagade för rasism.

Idag när svensk lag föreskriver hårdare straff för mord med hedersmotiv finns det anledning att befara att hedersmördare i ökad utsträckning använder sig av balkongmetoden i tron att hedersmord med den metoden är svårare att bevisa än andra mord. Följaktligen krävs det noggrannare och mer ingående brottsutredningar för att råda bot på denna typ av hedersvåld.

Därför bör regeringen tillsätta en kommission ska ges i uppgift att undersöka eventuella brister i tidigare polisutredningar, rättsmedicinska och kriminaltekniska utredningar m.m. Här torde finnas åtskilliga s.k. cold cases. Ett syfte måste vara att utreda eventuella systematiska brister i utredningsarbetet. För såvitt kriskommissionens arbete skulle medföra att förundersökningar om brott kan startas eller återupptas ska dessa självfallet och i enlighet med rättegångsbalken ledas av åklagare eller annan förundersökningsledare.

Jag föreslår sålunda att regeringen ska tillsätta en kommission för att utreda samtliga fall med ”balkongflickor” och undersöka varför så få fall av ”balkongflickor” hamnat i domstol.

Detta vill jag att riksdagen ska ge regeringen tillkänna.

Jag anser vidare att en bredare eller tydligare definition av hedersbrottslighet där företeelsen balkongflickor bör beaktas och inkluderas i denna definition av hedersbrottslighet samt att denna definition införs i en kommande lagtext.

Detta vill jag att riksdagen ska ge regeringen tillkänna.

Regeringen bör också arbeta för att svenska lärosäten och forskningsinstitutioner bedriver forskning med syfte att kartlägga sambandet mellan hedersvåld, gängkriminalitet och religiös extremism.

Detta vill jag att riksdagen ska ge regeringen tillkänna.

Amineh Kakabaveh (-)